

De agenda van COP 30 – en de militaire bijdrage aan de klimaatcrisis en de milieuvervuiling

Ria Verjauw – ICBUW - 24 november 2025

De VN-klimaatconferentie - COP30 - vond plaats in Belém, Brazilië van 10 tot en met 21 november 2025 en richtte zich op wereldwijde klimaatactie en duurzaamheid.

De conferentie speelt een cruciale rol bij het vormgeven van het wereldwijde klimaatbeleid en het bevorderen van internationale samenwerking om klimaatverandering te bestrijden.

De oprichting in 1992 van UNFCCC - The United Nations Framework Convention on Climate Change - onder verantwoordelijkheid van de Verenigde Naties, werd ondertekend tijdens de "Earth Summit" in Rio de Janeiro. Het Klimaatverdrag heeft tot doel om de uitstoot van broeikasgassen te reduceren en daarmee de ongewenste gevolgen van klimaatverandering te voorkomen.

Dertig jaar later echter zijn de uitstoot van broeikasgassen samen met de militaire uitgaven tot recordhoogtes gestegen.

Een blinde vlek in de wereldwijde uitstoot

Maar er ontbreekt iets: legers en militaire instellingen zijn niet verplicht om hun emissies te rapporteren. Dit wordt de "militaire emissiekloof" genoemd - de kloof tussen wat overheden rapporteren en de werkelijke omvang van de militaire bijdrage aan de wereldwijde uitstoot. Het is een gevaarlijke blinde vlek in de klimaatactie, vooral omdat de militaire uitgaven jaar na jaar blijven stijgen.

Het militaire apparaat gebruikt enorme hoeveelheden fossiele brandstoffen en overheidsgelden voor wapenproductie en testen, transporteren, opslag en gewapende interventies tijdens conflicten.

Wat er ontbreekt is toezicht en transparantie over de impact ervan op milieu en klimaat.

Tijdens de derde Conferentie van Partijen (COP) in Kyoto, Japan in 1997 onderhandelden de Verenigde Staten over een vrijstelling van rapportering voor de emissies door militaire activiteiten. De regering-Clinton-Gore streefde de nationale veiligheid na door militaire emissies vrij te stellen van

rapportering, terwijl zij tegelijkertijd de uitbreiding plande van het militaire bondgenootschap de NAVO. Een strategische zet.

In 1993 lanceerde de regering-Clinton-Gore “het Joint Advanced Strike Technology-program”, dat later uitgroeide tot “de F-35 Joint Strike Fighter,” het duurste en meest vervuilende wapensysteem ooit.

Na de ineenstorting van de Sovjet-Unie en het Warschaupact stonden militaire overmacht in de lucht en geallieerde interoperabiliteit centraal in de NAVO-strategie. In de periode na de Koude Oorlog hebben NAVO bondgenoten luchtaanvallen ingezet om militaire interventies uit te voeren, wat ernstige gevolgen had voor de getroffen landen en het klimaat.

In 2015 maakte het Akkoord van Parijs de rapportering van militaire koolstofemissies mogelijk, maar op vrijwillige basis, waardoor regeringen nog steeds niet verplicht zijn om hun militaire uitstoot te melden.

Methodologieën voor het meten van emissies tijdens gewapende conflicten zijn nog steeds onderontwikkeld en hebben onzekerheid en onvolledigheid geïntroduceerd in wereldwijde emissie-inventarissen, emissiekloof-analyses en klimaatmodellen, evenals in beleidsacties.

Het UNFCCC Military Emissions Gap-project beoordeelt de toegankelijkheid van militaire emissiegegevens die aan de UNFCCC zijn gerapporteerd in 2025. Op basis van een analyse scoorden slechts zes landen een 'redelijke' score voor de toegankelijkheid van de gegevens: Duitsland, Hongarije, Noorwegen, Slowakije, Bulgarije en Cyprus. Sommige grote militaire machten, zoals het VK en Frankrijk, scoorden 'slecht' omdat ze de gegevens niet gedetailleerd en opgesplitst weergaven en dus een analyse niet mogelijk was. Landen zoals Japan, Polen en Turkije verstrekten helemaal geen informatie. De grootste militaire macht ter wereld, de VS, diende niets in.

Door de zwakke rapporteringsplicht geven noch China, noch India, noch Saoedi-Arabië hun militaire uitstootgegevens vrij, ondanks het feit dat ze gezamenlijk in 2024 meer dan 480 miljard dollar investeerden in hun legers. Ze behoren tot de grootste militaire uitgavenmachten.

De militaire emissiekloof groeit verder

Militaire emissiebronnen zijn groter dan alleen het stationair en mobiel brandstofgebruik. De productie, het gebruik en de berging van munitie, afvalbeheer en -verwijdering, en vluchtige emissies van koel-, airconditioning-, radar- en elektrische apparatuur worden vaak niet opgenomen in de rapportering. Daarnaast hoeven militaire emissies in internationale wateren of het luchtruim helemaal niet te worden gerapporteerd. Dit betekent dat zelfs als alle landen zouden rapporteren in overeenstemming met de huidige UNFCCC-richtlijnen, de militaire emissie-gap toch zou blijven bestaan.

Ook uitstoot die buiten de landsgrenzen worden gegenereerd, wordt uitgesloten. Deze aanpak creëert een grijze zone in het afleggen van verantwoording, omdat emissies van militaire operaties of installaties in het buitenland buiten de rapportering van zowel de operationele als de gastlanden vallen. Zonder gecoördineerde gegevensuitwisseling of duidelijke richtlijnen blijven deze emissies buiten beschouwing in de wereldwijde inventarissen, waardoor de militaire emissiekloof verder toeneemt.

De klimaatverandering, milieuvervuiling en oorlog versterken elkaar

In 2019 bedroegen de wereldwijde militaire uitgaven \$ 1,9 biljoen, in 2024 steeg dit tot \$ 2,7 biljoen, en naar verwachting zal dit bedrag blijven groeien. Als de huidige trend van militarisering zich voortzet, zouden de wereldwijde militaire uitgaven in 2035 \$ 6,6 biljoen kunnen bereiken.

Elke stijging van \$ 100 miljard in militaire uitgaven zal naar schatting ongeveer 32 miljoen ton koolstofdioxide-equivalent (tCO₂e) genereren. Elke dollar die aan het militaire apparaat wordt uitgegeven, genereert meer dan twee keer zoveel uitstoot als een dollar die elders wordt aan uitgegeven.

De verdere militarisering neemt niet alleen budgetten weg voor de energietransitie maar ook van de broodnodige sociale budgetten om menselijke noden aan te pakken.

De uitstoot van broeikasgassen door het globale militaire apparaat werd voor 2019 geschat op 2.000 miljoen ton CO₂, goed voor 5,5% van de wereldwijde CO₂-emissies dat jaar.

Dit komt overeen met de nationale uitstoot van een land als India en Rusland. Deze cijfers zijn echter een grove onderschatting, omdat ze alleen de uitstoot van de militaire toeleveringsketen en de dagelijkse werking of paraatheid van legers weergeven.

Gevolgen van oorlog en de voorbereiding er van

Wat zijn de gevolgen van oorlog en de voorbereiding er van voor het milieu en het klimaat, de gezondheid, ons ecosysteem en het overleven in oorlogs- en naoorlogse gebieden?

Oorlog en gewapende conflicten veroorzaken niet alleen enorm menselijk leed, maar brengen ook aanzienlijke schade toe aan het milieu en de ecosystemen. Chemische stoffen, brandstoffen en zware metalen uit explosieven en munitie kunnen jarenlang de bodem en waterbronnen vervuilen. Bombardementen beschadigen belangrijke waterinfrastructuur zoals irrigatiesystemen en waterzuiveringsinstallaties, terwijl landmijnen hele gebieden landbouwgrond onbruikbaar maken.

De recente motie van het IUCN Congres – het Wereldcongres voor natuurbeschoud - riep op tot meer aandacht voor de MEA's - Millentium Ecosyste Assessment - zoals die van de UNFCCC. Deze kunnen worden ingezet om staten in conflictgebieden meer hulp te bieden.

De bijdrage in de extra koolstofuitstoot door de na-oorlogse wederopbouw wordt niet gerapporteerd en de lijst is uitgebreid. De verzorging van zieken en verminkten, traumaverwerking, de enorme kosten voor het produceren en transport voor de wederopbouw van een door oorlog vernield land en infrastructuur, het volledig ontwrichten van sociale weefsels, ontsmetten of ontmijnen van gebieden, ontruimen en bergen van onontploft oorlogstuig. En zeker niet te vergeten de enorme risico's die kerncentrales en opgeslagen kernwapens vormen bij oorlog en gewelddadige conflicten. Vaak is het een kwestie van geluk hebben dat een kerncentrale of opslag van kernwapens niet geraakt wordt door bombardementen.

Zijn er juridische stappen mogelijk om het milieu en het klimaat te beschermen?

Milieuvervuiling door oorlog en het militair gebruik van giftige en radioactieve stoffen veroorzaken ernstige schade aan de natuur en alle levende wezens. De militaire bijdrage aan de klimaatcrisis wordt nog steeds onderschat.

Welke juridische manieren bestaan er om het milieu en het klimaat te beschermen, en wat met de mensenrechten die geschonden worden? Op deze vragen werd op 3 en 4 november 2025 geantwoord door ICBUW.eu experts vanuit Duitsland, Italië, Servië en België tijdens infosessies voor de KU Leuven studenten Recht en Criminologie. [Environment and War in Contradiction: A Challenge for Human Rights | ICBUW](#)

Met een focus op verarmd uranium (VU) wapens (conventionele wapens met verarmd uranium - na gebruik worden radioactieve en chemisch toxische partikels verspreid in het milieu, en kunnen worden opgenomen door mens, dier en milieu) als case studie.

De verschillende juridische procedures en mechanismen die een rol spelen in de ICBUW campagne voor een totaal verbod op VU-wapens werden toegelicht.

Het internationaal humanitair recht, de mensenrechtenwetgeving, het voorzorgsbeginsel en artikel 1 van het Verdrag van Genève tonen aan dat het gebruik, transport, testen van VU-wapens in strijd is met deze principes en wetten.

Wat slachtofferhulp en milieusanering betreft, worden pragmatische oplossingen aanbevolen, parallel aan de artikelen 6 en 7 van het TPNW-Verdrag ter Voorkoming van een Nucleaire Oorlog.

De oprichting van een internationaal orgaan voor consultatie en hulp aan VU-slachtoffers is dringend nodig.

Om het uiteindelijke doel van de campagne te bereiken, een totaalverbod op VU-wapens, zijn ondersteunende activiteiten en nieuwe ideeën nodig, zoals film, media, publicaties, kunst, lobbywerk en voortdurende bewustmaking.

COP30 in Belém

Klimaatverandering, milieuvervuiling en oorlog vormen een vicieuze cirkel

De wereld kampt met meer gewapende conflicten dan ooit sinds de Tweede Wereldoorlog. De UNFCCC-processen zijn tot nu toe niet in staat gebleken om de directe en indirecte gevolgen van gewapende conflicten in een klimaatactieplan op te nemen.

Conflicten en geopolitieke geschillen leiden op verschillende manieren tot onnauwkeurigheden in de rapportering van de uitstoot van broeikasgassen. Bovendien leiden bezettingssituaties tot zowel onder- als over-rapportage. Zo rapporteert Rusland de emissies van de geannexeerde Krim sinds 2016 en heeft recentelijk andere bezette Oekraïense gebieden in zijn rapportering opgenomen. Oekraïne blijft over al zijn regio's rapporteren, wat leidt tot dubbeltelling.

China kiest ervoor de uitstoot van Taiwan niet te rapporteren, ondanks het feit dat het land vasthoudt aan zijn VN-lijst als provincie van China en soevereiniteit over het eiland claimt. Omdat Taiwan geen erkende staat is binnen de VN, kan het zijn eigen uitstoot niet rapporteren en daarom worden deze niet gerapporteerd, ondanks het feit dat het een van de twintig grootste economieën ter wereld is qua BBP.

Waar officiële boekhoudmechanismen falen, hebben het maatschappelijk middenveld en de academische wereld geprobeerd de leegte te vullen met innovatieve nieuwe methodologieën om de klimaatimpact van gewapende conflicten te meten.

De wereldwijde trend om klimaatgelden te gebruiken om stijgende militaire budgetten te faciliteren, moet stoppen. Overheidsbegrotingen en internationale betrekkingen zouden zich in plaats daarvan moeten richten op daadwerkelijke en menselijke veiligheid, financiering van klimaatacties, diplomatie, vredesopbouw en conflictpreventie.

Dankzij een groeiend bewustzijn voor de samenhang tussen klimaat en conflicten, worden initiatieven voor milieubescherming en klimaatmaatregelen steeds vaker geïntegreerd in vredesopbouw en conflictpreventie.

Bijna 100 organisaties hebben de beloften van het “War on Climate-initiatief “ ondertekend in de aanloop naar COP 30. Demonstranten en middenveldorganisaties eisten in Belèm dat de UNFCCC de lang genegeerde militaire bron van vervuiling aanpakt. Ook beleidsmakers beginnen hun houding te veranderen. De Europese Unie heeft stappen gezet richting transparantere rapportering en koolstofuitstoot in de defensiesector, hoewel deze vooruitgang wordt bedreigd door de snel groeiende bewapening en de sterke wapenlobby.

De combinatie van de nieuwe doelstelling van de NAVO en de norm van 5 procent van het BBP voor verdere militarisering, zou jaarlijks tot 298 miljard dollar aan klimaatschade kunnen veroorzaken, waardoor de Europese klimaatdoelen niet kunnen gehaald worden.

Het internationaal recht versterkt de urgentie en de vraag naar verantwoording. Het recente baanbrekende advies van het Internationaal Gerechtshof herinnert staten eraan dat zij op grond van klimaatverdragen verplicht zijn om schade te beoordelen, te rapporteren en te beperken, inclusief schade veroorzaakt door gewapende conflicten en militaire activiteiten. Het negeren van deze klimaatverdragen versterkt niet alleen de verdere opwarming van de aarde, maar verhuut ook de omvang van de crisis en verzwakt het vermogen van de wereld om de onderliggende oorzaken ervan aan te pakken.

Wat wel werd beslist in Belém

Volgende actiepunten werden unaniem beslist:

Financiering op schaal: jaarlijks \$ 1,3 biljoen mobiliseren tegen 2035 voor klimaatacties.

Aanpassingsimpulsen: de adaptatiefinanciering verdubbelen tegen 2025 en verdrievoudigen tegen 2035.

Verlies- en schadefonds: Operationaliserings- en aanvullingscycli bevestigen.

Nieuwe initiatieven: De lancering van de Global Implementation Accelerator en de Belém Mission to 1,5°C om de ambitie en de implementatie te stimuleren.

Klimaatdesinformatie: De toezegging om informatie-integriteit te bevorderen en onjuiste informatie tegen te gaan.

Over de aanpak van oorlog, gewapende conflicten en de link met milieu en klimaat was er amper aandacht tijdens COP 30.

Een nieuw en sterk klimaat van vrede en samenwerking, door middel van demilitarisering, verdere energietransitie, de zorg voor het milieu en vredesopbouw, zijn heel dringend nodig.

Tijdens COP 30 hebben veel meer mensen en organisaties zich uitgesproken om de rapportering van militaire uitstoot verplicht te maken. Ook door de aankondiging van Oekraïne dat het de klimaatschade door de oorlog op Rusland zal verhalen, kreeg oorlog meer aandacht dan de vorige COP's.

Ondertussen werken steeds meer defensie-instellingen aan het 'vergroenen' van hun werking en hun imago. Maar alleen duurzame vrede en het voorkomen van gewapende conflicten zullen positief bijdragen aan het redden van ons klimaat en onze planeet – niet het "vergroenen van oorlogen en verdere militarisering".

Bronnen

[How NATO Turned Sardinia Into A Radioactive Nightmare](#)

[Official IUCN Congress Programme | IUCN World Conservation Congress](#)

[Millennium Ecosystem Assessment](#)

[2025 UN Climate Change Conference \(UNFCCC COP 30\) – SDG Knowledge Hub](#)

[Tamara Lorincz's dissertation defence](#)

[UN Climate Change Conference - Belém, November 2025 | IISD Earth Negotiations Bulletin](#)

[141125-Briefing -Accounting for the Uncounted..pdf](#)

[Environment and War in Contradiction: A Challenge for Human Rights | ICBUW](#)

[The Conflict and Environment Observatory](#)

[Quakers join global call to expose hidden military emissions at COP30 | Quakers in Britain](#)

[COP30 cannot meet the 1.5C goal while military emissions stay uncounted | Environment | Al Jazeera](#)

[Belém COP30 delivers climate finance boost and a pledge to plan fossil fuel transition | UN News](#)

Actuele updates en gedetailleerde informatie is te vinden op de officiële UNFCCC-pagina gewijd aan COP30. [UN Climate Change Conference - Belém, November 2025 | UNFCCC](#)

<https://time.com/7335449/ukraine-russia-war-climate-impact/>